

*Oryginalna praca badawcza***ОЛЬГА МОРОЗОВА**

ВАРШАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ / ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

ORCID: 0000-0002-4627-2189

**ВІДКОНЦЕПЦІЇ МІЖМОР'Я ДО ЛЮБЛІНСЬКОГО
ТРИКУТНИКА: ПРОЕКТИ ГЕОПОЛІТИЧНОЇ
ОРІЄНТАЦІЇ ТА СПІЛЬНОЇ ПЛАТФОРМИ ДІЙ
УКРАЇНИ, ПОЛЬЩІ Й ЛИТВИ У СФЕРІ БЕЗПЕКИ**Ключові слова: *Україна, Польща, Литва, концепція «Міжмор'я», «Люблінський трикутник», російсько-українська війна*Key words: *Ukraine, Poland, Lithuania, the concept of "Mizhmorya", "Lublin triangle", Russian-Ukrainian war*

Російське вторгнення в Україну 2022 року й загроза безпеці Європи актуалізували питання польсько-українсько-литовського союзу. Україна, Литва й Польща – держави, що тісно пов'язані єдиною історією. Протягом довгого часу свого минулого українці, литовці й поляки боролися за право вільного розвитку в межах своїх етнічних кордонів.

У свій час у Польщі була сформульована концепція «Міжмор'я», генезис якої полягав в ідеї польського лідера *Юзефа Пілсудського* (1867-1935), спираючись на старі Ягеллонські традиції, відновити силу та могутність польської держави шляхом становлення міцного союзу з незалежними державами народів, що перебували під гнітом Російської імперії. Федералістська концепція Ю. Пілсудського була складовою частиною політики польського «прометеїзму», за якою Польща виступала в ролі Прометейя, що, віддавши себе в жертву, зробив достойну справу – допоміг передати вогонь людям. Українці, грузини, азербайджанці,

горці Північного Кавказу, народи Туркестану, поволзькі й кримські татари, фіни мали допомогти Ю. Пілсудському збудувати міцний союз для того, щоб забезпечити Польщу насамперед від Радянської Росії¹.

Єдиним реальним кроком до створення «Міжмор'я» стала Варшавська угода 21 квітня 1920 р. Юзефа Пілсудського та Симона Петлюри². З жодною з інших держав, окрім УНР з тих, що Маршал прагнув бачити в складі федерації, не було укладено жодного договору. Однак вже в березні 1921 р. концепція «Міжмор'я» Ю. Пілсудського зазнала поразки в наслідок підписання Польщею Ризького миру з радянською Росією³.

Треба відмітити, що ідеї союзу України з державами Західної Європи були виголошені в свій час представниками української політичної думки, зокрема *Степаном Рудницьким* (1877-1937). Аналізуючи геополітичну ситуацію, що склалася в Центрально-Східній Європі в роки Першої світової війни, С. Рудницький у плані пошуку перспектив майбутньої міжнароднополітичної організації обґрунтовує ідею Балтійсько-Понтійської федерації. Куди, крім Фінляндії та України, могли увійти Естонія, Латвія, Литва, Білорусь. Осередком федерації мала стати Україна як найбільша серед згаданих держав. Федерація мала стати противагою російській експансії та рівновагою великих держав Західної Європи. Така федерація мала будуватися на двох підвалинах. По-перше - єдності регіону розташування держав – Східна Європа. По-друге, усі ці держави мусила об'єднувати спільна мета – прагнення цих країн, як колишніх окраїн Росії, до незалежності. Щоправда, із цієї федерації виключалися і Польща і Росія. На думку С. Рудницького, це пов'язано з тим, що в Росії панувала деспотична форма влади, а Польща за своїм укладом належала до Середньої Європи. Отже, федерація мала стати бар'єром проти російського експансіонізму у Середній і навіть Західній Європі⁴.

¹ О. Морозова, *Концепція «міжмор'я» як спільна платформа дій України, Польщі й Литви у царині політики безпеки*, [в:] *Могилянські читання – 2021: досвід та тенденції розвитку суспільства в Україні: глобальний, національний та релігійний аспекти. Всеукраїнська науково-методична конференція, Миколаїв, 8–12 листопада 2021 року*, Миколаїв 2021.

² М. Mikołajczyk, O. Morozowa, *Bitwa Warszawska 1920 r. w opiniach i komentarzach zachodnich uczestników i obserwatorów*, „Pamięć i sprawiedliwość” 2022, № 39; М. Миколайчик, О. Морозова, *Польсько-більшовицька війна 1920 р. у звітах західних спостерігачів*, „Український історичний журнал” 2022, № 1, с. 87-102.

³ О. Морозова, *Угода Пілсудський–Петлюра як приклад польсько-української співпраці на міжнародній арені*, [в:] *Ольвійський форум – 2020: стратегії країн При-чорноморського регіону в геополітичному просторі: XIII міжнар. наук. конф. 4–7 червня 2020 р., м. Миколаїв: тези: Міжнародної наукової конференції «Українсько-польські відносини: до 100-річчя підписання угоди Пілсудський – Петлюра»*, Чорном. нац. ун-т ім. Петра Могили, Миколаїв 2020, с. 1-2.

⁴ С. Рудницький, *Чому ми хочемо самостійної України?*, Львів 1994, с. 132.

Рудницький робив застереження західному світові про недопустимість включення України до складу Російської імперії, яке б могло багатократно посилити російські експансіоністські амбіції і стало б передумовою анексії Росією країн центральної Європи. Проте це передбачення, яке швидко збулося, залишилося не поміченим західними політиками⁵.

Після тимчасового відходу Ю. Пілсудського від влади, в період від 1922 до 1926 рр. ідеї прометеїзму не вщухли, зародився «прометейський» рух. Осередком руху став Париж, що зібрав навколо себе представників польської еміграції. Метою еміграційних осередків стало налагодження співпраці між еміграційними елітами недержавних народів. Смерть Ю. Пілсудського у 1935 р. не послабила прометейських поглядів, які активно пропагував Владислав Сікорський – прем'єр-міністр польського уряду у вигнанні.

Кардинальна зміна парадигми розвитку концепції «Міжмор'я» пов'язана з діяльністю польського мислителя *Єжи Гедройця*, що пропагував гасло Ю. Пілсудського «Без незалежної України немає незалежної Польщі»⁶. Єжи Гедройць був прихильником рівноправної співпраці країн «Міжмор'я». Особливо у цьому контексті він виділяв Україну і висунув власне бачення майбутнього України, Литви, Білорусі та Польщі. Ця ідеологія була покладена в основу формування «доктрини Гедройця», інша назва якої «УЛБ» (Україна-Литва-Білорусь). Ще одного роду трансформацій зазнала концепція, яку висували польські консервативні кола, починаючи з 1980-х років мала назву «АВС» і символізувала назви трьох морів – Адріатичного, Балтійського та Чорного⁷. Після становлення демократичного ладу в Польщі у 1989 р. концепція не втрачала актуальності в консервативних колах. Підтримку міждержавної співпраці озвучував Лех Валенса.

29–30 серпня 1994 р. в Києві була утворена Ліга партій країн «Міжмор'я». Україна була представлена Демократичною Партією України (Дмитро Павличко), Конгресом Українських Націоналістів (Богдан Павлів), Українською Республіканською партією (Михайло Горинь). Головними ініціаторами формування, а згодом і координаторами виступили Українська та Польська Республіканська партії⁸.

⁵ М. Дністрянський, *Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології*, Львів 2003, с. 45.

⁶ О. Морозова, *Ідея «міжмор'я» та її реалізація в середовищі паризької «Культури»*, [в:] *Ольвійський форум – 2022: стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі: XVI міжнар. наук. конф. 21 червня 2022 р., м. Миколаїв: тези: Міжнародної наукової конференції «БалтоЧорноморський союз: історія та виклики». Чорном. нац. ун-т ім. Петра Могили, Миколаїв 2022, с. 3-4.*

⁷ О. Морозова, *Ідея незалежної України в діяльності Єжи Гедройця*, „Наукові праці: Науково-методичний журнал”, т. 274, вип. 262. Історія, Миколаїв 2016, с. 75-79.

⁸ О. Морозова, *Актуальність ідей Єжи Гедройця та їх реалізація в творчості сучасних польських істориків*, [в:] *Historia na źródłach oparta. Studia ofiarowane profesorowi Tadeuszowi Srogoszowi w 65 rocznicę urodzin*, red. A. Strojnowski, Częstochowa 2017, с. 777-789.

Цікавим у цьому ключі є саміт демократичного вибору, що відбувся 2 грудня 2005 р. в Києві, де зібралися лідери Грузії, Македонії, Молдови, Естонії, Литви, Словенії, Румунії і України, а також представники Болгарії, Польщі, Азербайджану за участі США, Ради Європи і ОБСЄ. Усього в саміті взяли участь 23 держави. «Нинішній форум, – підкреслив Президент України Віктор Ющенко, – покликаний започаткувати новий формат співробітництва між країнами Балтії, Чорного моря, Балкан, Східної Європи та Кавказу»⁹.

Невипадково, що відродження інтересу до цієї концепції в країнах Балто-Чорноморської дуги спостерігається після подій 2014 року – анексії Криму та розгортання збройного конфлікту на Донбасі. Територіальна експансія Росії та нехтування нею норм міжнародного права стали відправною точкою тектонічних змін геополітичної структури світу, і, відповідно, спровокували перегляд існуючих поглядів на роль військово-політичних союзів та можливості їх реагування на новітні загрози.

Подальшого розвитку концепція «Міжмор'я» здобула на початку XXI століття¹⁰. У 2016 та 2017 рр. в Україні відбулися установчі конференції Групи сприяння розбудови Балто-Чорноморського союзу. Однією з перших країн, яка заявила про перспективи відновлення співпраці в рамках Балто-Чорноморської дуги, стала Польща, найближчий західний сусід та найактивніший «адвокат» України в ЄС. Зовнішньополітична складова передвиборної програми і політичні заяви президента Польщі Анджея Дуди свідчили про те, що Балто-Чорноморська дуга розглядається Варшавою як один з найефективніших інструментів реалізації зовнішньополітичних інтересів на європейському континенті¹¹.

Президент Польщі розглядає можливість формування альянсу «Міжмор'я» під егідою Польщі. А. Дуда у кооперації з президенткою Хорватії К. Грабар-Кітарович створили «Ініціативу трьох морів» або країн «Тримор'я», в рамках якої напрацьовано перспективний план 150 проектів у сферах енергетичної, інфраструктурної та комунікаційної співпраці країн, що розташовані між Балтійським, Чорним та Адріатичним морями, поки що тільки серед країн – членів ЄС¹².

28 липня 2020 р., в Любліні, міністри закордонних справ Литви – Габріелюс Ландсбергіс, Польщі – Збігнєв Рау та України – Дмитро Кулеба, підписали спільну декларацію про формування тристоронньої платформи для політичного, економічного, культурного й соціального співробітництва між репрезентованими державами, метою якого, зокрема, є зміцнення діалогу між країнами, підтримка інтеграції України до Європейського Союзу та НАТО і спільна протидія російській

⁹ М. Петруненко, *Демократія – спосіб життя*, „Урядовий кур'єр”, 2005, 3 грудня.

¹⁰ О. Морозова, *Актуальність ідей Єжі Гедройця...*, с. 777-789.

¹¹ *Балто-Чорноморська дуга: політичні наслідки та геополітичні перспективи для України*, <https://civildiplomat.com/balto-chornomorska-duga-politichni-naslidki-ta-geopolitichni-perspektivi-dlya-ukraini> (доступ 12.11.2023).

¹² Там же.

агресії в Україні. Утворена міжнародна організація отримала назву Люблінський трикутник¹³.

Міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба заявив, що новостворений формат міжнародної співпраці «Люблінський трикутник», до якого увійшли Україна Польща та Литва, стане елементом зміцнення Центральної Європи та, власне, України. На спільній прес-конференції з міністрами закордонних справ Польщі Яцеком Чапутовичем і Литви Лінасом Лінкявічюсом М. Кулеба заявив: «Сьогодні ми створюємо „Люблінський трикутник“. Це формат, який стане важливим елементом розвитку і зміцнення Центральної Європи, але також зміцнення України як повноправного члена Європейської і євроатлантичної сім'ї народів»¹⁴. «Але ми так само бачимо велику перспективу в тому, щоб „Люблінський трикутник” став інструментом ангажування тих країн, які потребують тісніших контактів із Заходом, із загальноєвропейськими структурами. І ми з колегами допомагатимемо нашим сусідам, нашим друзям більш активно взаємодіяти у цій сфері», – наголосив міністр. Згадуючи про «ЛитПолУкрБриг», Кулеба додав, що співробітництво між країнами розширюватиметься і не буде обмежуватися лише питанням оборони. «Ми будемо говорити про економіку, ми будемо говорити про торгівлю, про інвестиції, про інфраструктуру, про туризм. Про все те, що здатне ще тісніше об'єднати наші країни, зробити Центральну Європу ще сильнішою. І зробити Європу загалом ще сильнішою у тій великій боротьбі, яка розгортається у світі», – додав глава МЗС України¹⁵.

Під час зустрічі 28 липня міністри звернули увагу на роль України, Польщі та Литви у процесі формування сучасних політичних, культурних та соціальних реалій Центральної Європи та відзначили важливість ефективної співпраці в рамках «Ініціативи трьох морів» тощо. Було наголошено на важливості діалогу між трьома країнами у парламентському вимірі, особливо в межах Парламентської асамблеї Україна-Польща-Литва. Міністри визнали переваги тристороннього співробітництва у сфері безпеки, зокрема функціонування Литовсько-польсько-української бригади («LitPolUkrBrig»); заявили про рішуче засудження та невизнання спроби анексії Російською Федерацією Автономної Республіки Крим та міста Севастополя; закликали Російську Федерацію вивести свої війська з частин Донецької та Луганської областей України; підтвердили непохитну підтримку незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України в межах міжнародно визнаних кордонів та закликали Російську Федерацію припинити свою агресію проти України; наголосили на міцній підтримці європейських та євроатлантичних прагнень України і привітали її європейський вибір; привітали

¹³ Там же.

¹⁴ Україна, Польща та Литва домовилися про новий формат взаємодії – „Люблінський трикутник”, <https://www.unian.ua/politics/lyublinskiy-trikutnik-perspektivi-novostvorenogo-formatu-mizh-ukrajinoyu-litvoyu-i-polshcheyu-novini-ukrajina-11091764.html> (доступ: 12.11.2023).

¹⁵ Там же.

надання Україні статусу партнера з розширеними можливостями НАТО; висловили готовність координувати свою діяльність з метою забезпечення дотримання міжнародного права, як на рівні тристороннього співробітництва, так і в рамках міжнародних організацій (НАТО, Європейський Союз, ООН, Рада Європи, ОБСЄ) тощо¹⁶ (Додаток 1).

Додаток 1. Зустріч міністрів закордонних справ Литви, Польщі та України в Любліні, 28 липня 2020 р. та підписання спільної декларації про формування «Люблінського трикутника»¹⁷

17 вересня 2020 року відбулася перша зустріч (у форматі відеоконференції) національних координаторів Люблінського трикутника – заступників глав зовнішньополітичних відомств Василя Боднара (Україна), Марціна Пшидача (Польща) і Далюса Чекуоліса (Литва). Національні координатори визначили основні напрями діяльності Люблінського трикутника та погодилися забезпечувати сталу взаємодію формату на різних робочих рівнях. Зазначалося, що одним із основних завдань має стати координація дій України, Польщі й Литви з ефективною протидією актуальним викликам і загрозам спільній безпеці, серед яких

¹⁶ О. Морозова, *Державна політика України в сфері національної безпеки*, [в:] *Ольвійський форум – 2022 стратегії країн Причорноморського регіону в геополітичному просторі: XVI міжнар. наук. конф. 21 червня 2022 р., м. Миколаїв: тези. Чорном. нац. ун-т ім. Петра Могили*, Миколаїв 2022.

¹⁷ *Україна, Польща та Литва домовилися про новий формат взаємодії – „Люблінський трикутник”*, <https://www.unian.ua/politics/lyublinskiy-trikutnik-perspektivi-novostvorenogo-formatu-mizh-ukrajinoyu-litvoyu-i-polshcheyu-novini-ukrajina-11091764.html> (доступ: 12.11.2023).

у пріоритеті — протидія гібридним загрозам з боку Росії. Сторони обговорили підготовку наступної зустрічі глав МЗС Люблінського трикутника в Києві¹⁸.

Важлива ініціатива щодо подальшого розвитку ідеї «Міжмор'я» сталася на брифінгу 29 січня 2021 року, під час першого онлайн засідання Люблінського трикутника. Міністр закордонних справ України Дмитро Кулеба заявив, що Україна, Литва та Польща виступають за приєднання Білорусі до «Люблінського трикутника». «Ми хотіли б, щоб, зрештою, і демократична Білорусь приєдналася і перетворила „Люблінський трикутник” на „Люблінський квадрат”», – заявив Д. Кулеба. У свою чергу, на дану заяву відреагувала лідерка білоруської опозиції Світлана Тіхановська, яка зазначила, що хотілося, аби «Люблінський трикутник» став «Люблінською четвіркою»¹⁹.

7 липня 2021 р. міністри закордонних справ України Дмитро Кулеба, Литви Габріелюс Ландсбергіс і Польщі Збігнев Рау провели третє засідання «Люблінсько-го трикутника». Зустріч відбулася у Вільносі на полях 4-ї Міжнародної конференції з питань реформ в Україні. Міністри під час зустрічі підписали два документи – дорожню карту подальшої взаємодії та декларацію про європейську спадщину та спільні цінності, а також ухвалили план спільних дій із протидії дезінформації. Глави дипломатії також ухвалили План спільних дій з протидії дезінформації. Дорожня карта визначає основні напрямки співпраці Люблінського трикутника, серед яких безпека, оборона, енергетика, протидія кіберзагрозам, торгівля, культура і боротьба з пандемією COVID-19.

Документ передбачає можливість проведення зустрічей Люблінського трикутника на рівні глав держав і урядів. Сторони також взаємодітимуть у рамках міжнародних організацій та у розвитку співпраці з іншими державами-партнерами. Декларація про європейську спадщину та культурні цінності визнає Конституцію Пилипа Орлика як невід'ємну частину спільної культурно-правової спадщини України, Литви та Польщі, яка значною мірою сформувала європейську ідентичність українців, литовців та поляків. Документ також підтверджує європейську перспективу України, засуджує російську агресію, тимчасову окупацію українських територій та деструктивні дії Росії в Чорному морі. У ньому також висловлюється підтримка Кримській платформі та підтверджується намір сторін тісно співпрацювати задля деокупації Кримського півострова.

Детальний план дій боротьби проти дезінформації та пропаганди передбачає підготовку регулярних доповідей та розробку механізму спільного реагування

¹⁸ Люблінський трикутник визначив одним із пріоритетів протидію гібридним загрозам РФ, <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3101846-lublinskij-trikutnik-viznaciv-odnim-iz-prioritetiv-protidiu-gibridnim-zagrozam-rf.html> (доступ: 12.11.2023).

¹⁹ «Не треба порівнювати Білорусь з Україною». Майбутнє революції, доля Лукашенка, відносини з Кремлем — інтерв'ю НВ зі Світланою Тіхановською, <https://nv.ua/ukr/world/countries/tihanovska-revoluciya-v-bilorusi-prodovzhitsya-pidpilno-interv-yu-ostanni-novini-50144447.html> (доступ: 12.11.2023).

на російські дестабілізаційні кампанії, обмін досвідом та посилення інституційних спроможностей з протидії гібридним загрозам. «Сьогодні ми підписали і прийняли важливі документи Люблінського трикутника. Вони відображають спільне європейське минуле, спільну протидію сучасним викликам і спільне майбутнє України в ЄС і НАТО разом з Польщею та Литвою. Люблінський трикутник зміцнюється, наповнюється практичними механізмами взаємодії та набуває нової ваги. Фактично ми пропонуємо альтернативу „рускому міру” в нашому регіоні»²⁰, – зазначив Кулеба.

На засіданні Люблінського трикутника також були порушені питання мілітаризації Чорноморського регіону, ситуації в Білорусі, загрозам «Північного потоку-2». Особливою темою розмови стала подальша інтеграція України до НАТО згідно з рішеннями Бухарестського саміту 2008 року та Брюссельського саміту 2021 року. Литва та Польща виступили за надання Україні чіткого розуміння подальших кроків задля набуття членства в Альянсі²¹ (Додаток 2).

Додаток 2. Третє засідання «Люблінського трикутника», 7.07.21²²

Звісно, що реалізація ініціативи співпраці України, Польщі та Литви в межах «Люблінського трикутника» може стати яскравим прикладом нового тренду міжнародної політики зі створення регіональних альянсів. Власне на чому зауважив Дмитро Кулеба під час зустрічі міністрів закордонних справ Люблінського трикутника в рамках Варшавського безпекового форуму 5 жовтня 2021 р. «Міжнародний порядок денний протягом десятиріч формували великі міжнародні організації та альянси. ОБСЄ, Рада Європи, НАТО, ЄС та ООН структурували світовий лад. Сьогодні, насамперед внаслідок агресивних дій Росії, великим альянсам все складніше підтримувати міжнародний мир та безпеку. Тому великого значення набувають гнучкі регіональні формати, такі як Люблінський трикутник... Цей

²⁰ Люблінський трикутник: глави МЗС схвалили план протидії російським фейкам, <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3276425-lublinskij-trikutnik-glavi-mzs-shvalili-plan-protidii-rosijskim-fejkam.html> (доступ 12.11.2023).

²¹ Там же.

²² Там же.

важливий регіональний формат взаємодії вже сьогодні розкриває потенціал наших трьох країн, зближує нас і зміцнює безпеку України, Польщі та Литви на тлі зростаючих викликів у регіоні... Веймарський трикутник свого часу допоміг Польщі повернутися до європейської політики. Сьогодні Люблінський трикутник повертає Україну до простору Центральної Європи, до якого вона завжди історично належала»²³.

Дмитро Кулеба підкреслив, що Люблінський трикутник закріплений у нещодавно затвердженій Стратегії зовнішньополітичної діяльності України як один із важливих нових міжнародних форматів взаємодії України. Разом з Асоційованим тріо, Квадригою та Кримською платформою ці нові формати відображають нову проактивну зовнішню політику України та спрямовані на створення поясу безпеки та процвітання для України та регіону між Балтійським і Чорним морями²⁴.

Серйозним кроком на шляху становлення миру й безпеки в Чорноморському регіоні стали перші спільні переговори президентів Люблінського трикутника, що відбулися 2 грудня 2021 року. Була ухвалена заява із закликом до міжнародного співтовариства посилити санкції проти Російської Федерації через триваючу агресію проти України. Глави держав також зажадали від Кремля відвести російські війська від українських кордонів і з тимчасово окупованих територій. У заяві президенти підтвердили прихильність зміцненню енергетичної безпеки Європи і висловили стурбованість проєктом «Північний потік – 2». Лідери домовилися про спільні дії в протистоянні спробам Росії монополізувати європейський газовий ринок і використовувати енергетику в якості геополітичної зброї. Президенти також заявили про взаємну підтримку на тлі міграційної кризи на кордонах ЄС, штучно створеному режимом Лукашенка²⁵.

Тож, напередодні повномасштабного російського вторгнення в Україну Польща, Литва й Україна провели низку безпекових акцій у напрямку протидії поширенню російської агресії. 23 лютого 2022 року відбулася чергова зустріч очільників України, Польщі та Литви в Києві. Володимир Зеленський, Анджей Дуда та Ґітанас Науседа підписали спільну декларацію. У документі було засуджено рішення Російської Федерації про визнання тимчасово окупованих територій Донецької та Луганської областей «незалежними», а також була виголошена підтримка пронадання Україні статусу кандидата на членство в ЄС. «Росія свідомо

²³ Дмитро Кулеба: Люблінський трикутник – це яскравий приклад нового тренду міжнародної політики. <https://web.archive.org/web/20211204024504/https://www.kmu.gov.ua/news/dmitro-kuleba-lyublinskij-trikutnik-ce-yaskravij-priklad-novogo-trendu-mizhnarodnoyi-politiki> (доступ: 12.11.2023).

²⁴ Там же.

²⁵ Люблінський трикутник. Президенти провели перші переговори і закликали до санкцій проти РФ, <https://web.archive.org/web/20211204004805/https://www.rbc.ua/ukr/news/lyublinskij-treugolnik-prezidenty-proveli-1638464741.html> (доступ: 12.11.2023).

і в односторонньому порядку вийшла з Мінських домовленостей і відтак несе повну відповідальність за подальше погіршення безпекової ситуації на місцях. Ми підтверджуємо нашу рішучу відданість суверенітету, незалежності й територіальній цілісності України в її міжнародно визнаних кордонах, включно з її територіальними водами. Рішення Російської Федерації визнати «ЛНР» і «ДНР» не матиме правових наслідків»²⁶, – йшлося в декларації (Додаток 3).

Додаток 3. Зустріч В. Зеленського, А. Дуди та Г. Науседи в Києві 23.02.2023 р.²⁷

Президенти Польщі, Литви та України закликали міжнародну спільноту вжити рішучих і далекосяжних кроків у відповідь на цей ще один акт агресії, здійснений Росією проти суверенітету й територіальної цілісності України та запровадити потужний пакет санкцій проти Російської Федерації, включно із заходами, спрямованими на «Північний потік – 2». Очільники «Люблінського трикутника» зазначили, що Україна заслуговує на найпотужнішу підтримку своїх європейських і євроатлантичних прагнень, що відповідає волевиявленню та вибору українського народу. «Литва і Польща підтверджують свою підтримку європейської перспективи України згідно з відповідними спільними деклараціями від 18 березня і 3 травня 2021 року. Ми підкреслюємо, враховуючи прогрес в імplementації Угоди про асоціацію і внутрішніх реформ, а також нинішні безпекові виклики, Україна заслуговує на статус кандидата на членство в ЄС, і Литовська Республіка та Республіка Польща підтримуватимуть Україну в досягненні цієї мети»²⁸, – йдеться у документі.

²⁶ Президенти Польщі і Литви підтримали надання Україні статусу кандидата в члени ЄС, https://lb.ua/world/2022/02/23/506472_prezidenti_polshchi_i_litvi_pidtrimali.html (доступ: 12.11.2023).

²⁷ Там же.

²⁸ Там же.

Приїзд Анджея Дуди та Гітанаса Науседи до Києва напередодні російського вторгнення в Україну мало велике значення для підтримки України та українського народу. Польща та Литва офіційно заявили, що вони є поруч з Україною в час реальної загрози нападу Росії. Під час свого виступу перед пресою Анджеєм Дуда сказав: «Наша зустріч у Києві є висловленням підтримки в цей складний час. Ми, президенти держав, які сусідують з Росією. Росією, яка становить для України реальну загрозу. Як президент Польщі, знаючи багатьох росіян, не сумніваюсь, що звичайні громадяни не хочуть боротися, хочуть, щоб їх бачили як громадян світу. Під час переговорів ми зосередились на питаннях, пов'язаних із безпекою»²⁹. У свою чергу, Гітанас Науседа заявив, що «поведінка Росії – негідна, це не є приводом до подиву. 8 років тому це почалося у Криму і на Донбасі. Хочу, щоб мене чітко почули: Луганськ і Донецьк є і завжди будуть частиною України». Президент Литви запевнив, що Україна може розраховувати на повну підтримку міжнародної спільноти³⁰ (Додаток 4).

Додаток 4. Зустріч В. Зеленського, А. Дуди та Г. Науседи в Києві 23.02.2023 р.³¹

Як бачимо, дії України, Польщі й Литви у напрямку підтримки безпеки в Європі були не безпідставними. 24 лютого 2022 р. Росія розпочала повномасштабну агресію проти України. Найближчими союзниками українців залишилися Польща й Литва, які одразу засудили воєнні злочини Російської Федерації, численні депортації громадян України, у тому числі дітей, російські атаки на стратегічні й цивільні об'єкти, незаконні референдуми на окупованих територіях тощо³².

26 листопада 2022 року прем'єр-міністри Люблінського трикутника підписали спільну заяву за результатами зустрічі у рамках «Люблінського трикутника»

²⁹ Там же.

³⁰ Там же.

³¹ *Президенти Польщі і Литви...* (доступ: 12.11.2023).

³² *Країни Люблінського трикутника засудили воєнні злочини РФ та депортацію українців*, <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3622457-kraini-lublinskogo-trikutnika-zasudili-voenni-zlocini-rf-ta-deportaciu-ukrainciv.html> (доступ: 12.11.2023).

в Києві, у якій закликали міжнародну спільноту визнати спільною метою звільнення всієї тимчасово окупованої території України. У документі також йшлося про активізацію процесу переговорів щодо вступу України в НАТО³³.

Під час другого саміту, що відбувся 11 січня 2023 року у Львові, президенти держав Люблінського трикутника також підписали спільну декларацію. «Ми підтримуємо, підтримували і підтримуватимемо Україну, зокрема й політично. У середині ЄС ми боремося за те, щоб Україна набула статусу повноправного члена. Я наголошую тут на надзвичайній рішучості суспільства України приєднатися до Союзу», — повідомив польський лідер³⁴.

У документі був зафіксований намір Литви та Польщі продовжити надання потужної військової, технічної, оборонної, гуманітарної та іншої підтримки Україні, висловлена підтримка скликання Глобального саміту формули миру задля консолідації міжнародної підтримки мирного плану, який презентував Зеленський, підтверджена підтримка створення спеціального міжнародного трибуналу щодо злочину агресії Російської Федерації проти України, зафіксована підтримка Литвою та Польщею перспективи набуття Україною членства в ЄС і НАТО щойно це дозволять умови Анджей Дуда заявив, що Україна отримає роту танків Leopard у рамках створення міжнародної коаліції³⁵ (Додаток 5).

Додаток 5. Зустріч В. Зеленського, А. Дуди та Г. Науседі у Львові 11 січня 2023 р.³⁶

³³ “Люблінський трикутник” у Києві: прем’єри Польщі, Литви й України закликали світ визнати спільною метою звільнення всієї української території, <https://novynarnia.com/2022/11/26/liublinsky-trykutnyk-kyiv/> (доступ: 12.11.2023); Спільна заява Прем’єр-міністрів України, Литовської Республіки та Республіки Польща про результати зустрічі Люблінського трикутника, <https://www.kmu.gov.ua/news/spilna-zayava-premyer-ministriv-ukrayini-litovskoyi-respubliki-ta-respublika-polshcha-pro-rezultati-zustrichi-lyublinskogo-trikutnika> (доступ: 12.11.2023).

³⁴ У Львові відбулася зустріч Зеленського, Дуди та Науседі. Президенти підписали Спільну декларацію, <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/lyublinskiy-trikutnik-u-lvovi-vidbulasya-zustrich-zelenskogo-dudi-ta-nausedi-novini-ukrajini-50296869.html> (доступ: 12.11.2023).

³⁵ Там же.

³⁶ Там же.

У процесі розгортання російсько-української війни Польща та Литва засудили незаконне захоплення Запорізької АЕС та спробу незаконної анексії Донецької, Херсонської, Луганської та Запорізької областей України. Прем'єр Польщі Матеуш Моравецький та прем'єрка Литви Інґріда Шимоніте підтвердили подальшу участь у відновленні українських міст, а також підтримали прискорене запровадження міжнародного реєстру збитків щодо втрат, завданих Україні через атаки Російської Федерації. Водночас очільники урядів Польщі та Литви визнали, що Росія має сплатити збитки за спричинені руйнування та заявили про подальшу військову, фінансову й гуманітарну підтримку України³⁷.

Отже, концепція «Міжмор'я», хоча й трохи видозмінена, не втрачає своєї актуальності. Враховуючи факт російської агресії проти України, часткова реалізація концепції «Міжмор'я» у вигляді функціонування Люблінського трикутника є важливою геополітичною орієнтацією та спільною платформою дій України, Польщі й Литви у сфері безпеки та реальною перспективою для України.

Для України коаліція з Литвою та Польщею має кілька позитивних моментів:

- це важливий крок у напрямку реалізації на практиці положень Угоди про асоціацію з ЄС, демонстрування європейським партнерам потенціалу України в реалізації спільних торговельно-економічних, енергетичних та комунікаційних проєктів.
- реалізація спільних проєктів з країнами-членами ЄС дозволить налагодити комунікацію та розширити мережу союзників України, зокрема на шляху перспективи членства України в ЄС.
- ефективна співпраця в рамках «Люблінського трикутника» як альтернативного геополітичного проєкту дозволить Україні відновити міжнародну суб'єктивність, може стати фундаментом нових інтеграційних утворень, які в контексті кризи в ЄС стануть альтернативою членства для України.

Bibliography

Newspapers

Petrunenکو M., *Demokratija – sposib žyttia*, „Uriadovij kur'jer”, 2005, 3 hrudnia

Literature

Dnistrianskyj M., *Heopolityčni doktryny i pidchody: krytyčnyj analiz metodolohiji*, Lviv 2003

Mikołajczyk M., Morozowa O., *Bitwa Warszawska 1920 r. w opiniach i komentarzach zachodnich uczestników i obserwatorów*, „Pamięć i sprawiedliwość” 2022, № 39

³⁷ *Країни Люблінського трикутника...* <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3622457-kraini-lublinskogo-trikutnika-zasudili-voenni-zlocini-rf-ta-deportaciu-ukrainciv.html> (доступ: 12.11.2023).

- Mikołajczyk M., Morozova O., *Polško-bilšovyčka vijna 1920 r. u zvitach zachidnych sposterihačiv*, „Ukrajinskij istoričnyj žurnal” 2022, № 1, c. 87-102
- Morozova O., *Aktualniš' idej Ježi Hedrojcia ta jich realizacija v tvorčosti sučasnych polškych istorykiv*, [v:] *Historia na źródłach oparta. Studia ofiarowane profesorowi Tadeuszowi Srogoszowi w 65 rocznicę urodzin*, red. A. Strojnowski, Częstochowa 2017
- Morozova O., *Deržavna polityka Ukrajiny v sferi nacional'noji bezpeky*, [v:] *Ol'vijškij forum – 2022 stratehiji krajin Pryčornomorškoho rehionu v heopolityčnomu prostori: XVI mižnar. nauk. konf. 21 červnia 2022 r., m. Mykolajiv: tezy. Čornom. nac. un-t im. Petra Mohyly*, Mykolajiv 2022
- Morozova O., *Ideja «mižmorja» ta jiji realizacija v seredovyšči paryžkoji «Kul'tury»*, [v:] *Ol'vijškij forum – 2022: stratehiji krajin Pryčornomorškoho rehionu v heopolityčnomu prostori: XVI mižnar. nauk. konf. 21 červnia 2022 r., m. Mykolajiv: tezy: Mižnarodnoji naukovoji konferenciji «BaltoČornomorškij sojuz: istorija ta vyklyky»*, Čornom. nac. un-t im. Petra Mohyly, Mykolajiv 2022
- Morozova O., *Ideja nezaležnoji Ukrajiny v dijal'nosti Jeży Hedrojcia*, „Naukovi praci: Naukovo-metodyčnyj žurnal” 274, vyp. 262, Istorija, Mykolajiv 2016
- Morozova O., *Koncepcija «mižmorja» jak spiľna platforma dij Ukrajiny, Polšči j Lytvy u caryni polityky bezpeky*, [v:] *Mohylianski čytannia – 2021: dosvid ta tendenciji rozvytku suspilstva v Ukrajinі: hlobal'nyj, nacional'nyj ta relihijnyj aspekty. Vseukrajinska naukovo-metodyčna konferencija, Mykolajiv, 8–12 lystopada 2021 roku*, Mykolajiv 2021
- Morozova O., *Uhoda Pilsudškij–Petliura jak pryklad polško-ukrajinskoji spivpraci na mižnarodnij areni*, [v:] *Ol'vijškij forum – 2020: stratehiji krajin Pryčornomorškoho rehionu v heopolityčnomu prostori: XIII mižnar. nauk. konf. 4–7 červnia 2020 r., m. Mykolajiv: tezy: Mižnarodnoji naukovoji konferenciji «Ukrajinsko-polški vidnosyny: do 100-riččja pidpysannia uhody Pilsudškij – Petliura»*, Čornom. nac. un-t im. Petra Mohyly, Mykolajiv 2020
- Rudnyčkyj S., *Čomu my chočemo samostijnoji Ukrajiny?*, Eviv1994

Internet

- Balto-Čornomorška duha: polityčni naslidky ta heopolityčni perspektyvy dlia Ukrajiny*, <https://civildiplomat.com/balto-chornomorska-duga-politichni-naslidki-ta-geopolitichni-perspektivi-dlya-ukraïni> (access: 12.11.2023)
- Dmytro Kuleba: Liublinskij trykutnyk – ce jaskravij pryklad novoho trendu mižnarodnoji polityky*, <https://web.archive.org/web/20211204024504/https://www.kmu.gov.ua/news/dmitro-kuleba-lyublinskij-trikutnyk-ce-yaskravij-priklad-novogo-trendu-mizhnarodnoyi-politiki> (access: 12.11.2023)
- Krajiny Liublinskoho trykutnyka zasudyly vojenni zločyny rf ta deportaciju ukrajinciv*, <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3622457-kraïni-lublinskogo-trikutnyka-zasu-dili-voenni-zlocini-rf-ta-deportaciju-ukraïnciv.html> (access: 12.11.2023)

- Liublinskij trykutnyk: hlavy MZS schvalyly plan protydiji rosijсьkym fejkam*, <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3276425-lublinskij-trikutnik-glavi-mzs-shvalili-plan-proti-dii-rosijskim-fejkam.html> (access: 12.11.2023)
- Liublinskij trykutnyk. Prezydenty provely perši perehovory i zaklykaly do sankcij proty RF*, <https://web.archive.org/web/20211204004805/https://www.rbc.ua/ukr/news/lyublinskiy-treugolnik-prezidenty-proveli-1638464741.html> (access: 12.11.2023)
- "Liublinskij trykutnyk" u Kyjevi: premjery Polšči, Lytvy j Ukrajinu zaklykaly svit vyznaty spil'noju metoju zvil'nennia vsijeji ukrajinskoji terytoriji*, <https://novynarnia.com/2022/11/26/liublinsky-trykutnyk-kyiv/> (access: 12.11.2023)
- Liublinskij trykutnyk vyznačyv odnym iz prioritetiv protydiju hibrydnym zahrozam RF*, <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3101846-lublinskij-trikutnik-viznaciv-odnim-iz-prioritetiv-protidiu-gibrydnim-zahrozam-rf.html> (access: 12.11.2023)
- «Ne treba porivniuvaty Bilorus z Ukrajinou». Majbutnie revoliuciji, dolia Lukašenka, vidnosyny z Kremlem – intervju NV zi Svitlanoju Tichanovškoju, <https://nv.ua/ukr/world/countries/tihanovska-revoljucija-v-bilorusi-prodovzhitsya-pidpilno-interv-yu-ostanni-novini-50144447.html> (access: 12.11.2023)
- Prezydenty Polšči i Lytvy pidtrymaly nadannia Ukrajinu statusu kandydata v členy JeS*. https://lb.ua/world/2022/02/23/506472_prezidenti_polshchi_i_litvi_pidtrimali.html (access: 12.11.2023)
- Spil'na zajava Premjer-ministriv Ukrajinu, Lytovskoju Respubliky ta Respublika Polšča pro rezul'taty zustriči Liublinskoho trykutnyka*, <https://www.kmu.gov.ua/news/spilna-zajava-premyer-ministriv-ukrajini-litovskoyi-respubliki-ta-respublika-polshcha-pro-rezultati-zustrichi-lyublinskogo-trikutnyka> (access: 12.11.2023)
- U Lvovi vidbulasia zustrič Zelenškoho, Dudy ta Nausedy. Prezydenty pidpysaly Spil'nu deklaraciju*, <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/lyublinskiy-trikutnik-u-lvovi-vidbulasya-zustrich-zelenskogo-dudy-ta-nausedi-novini-ukrajini-50296869.html> (access: 12.11.2023)
- Ukraina, Polšča ta Lytva domovylysia pro novyj format vzajemodiji — "Liublinskij trykutnyk"*, <https://www.unian.ua/politics/lyublinskiy-trikutnik-perspektivi-novostvo-renogo-formatu-mizh-ukrajinoju-litvoju-i-polshcheyu-novini-ukrajina-11091764.html> (access: 12.11.2023)

Summary

Concepts of the Intermarium (Mizhmorya) in Regard to the Lublin Triangle: Geopolitical Orientation Projects and Common Platform of Actions Ukraine, Poland and Lithuania in the Field of Security

Ukraine, Lithuania and Poland are states that are closely connected not only by a common border, but also by a common history. Throughout their past, Ukrainians, Lithuanians, and Poles fought for the right to free development within their ethnic borders. Even today, in the situation of the Russian-Ukrainian war and the threat to the security of the whole of

Europe, the countries resolutely defend the rights of Ukrainians to free development within ethnic borders. The concept of “Mizhmorya”, formulated at the time in Poland, is gaining more and more relevance. In the article, the author draws attention to the concept of “Mizhmorya” and its partial implementation in the form of the “Lublin Triangle” as a joint platform for the actions of Ukraine, Poland and Lithuania in the field of security in the context of the Russian-Ukrainian war.

Podziękowania

Autorka bardzo dziękuje Centrum Mieroszewskiego za wsparcie dla ukraińskich naukowców i możliwość kontynuowania swoich badań naukowych w Polsce podczas trwania wojny na Ukrainie. Napisanie tego tekstu stało możliwe dzięki stypendium naukowego otrzymanego przez autorkę ze strony Centrum.